

МЕТОДИ ОЦІНКИ РИЗИКІВ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розглядаються якісні та кількісні методи оцінювання економічних ризиків при здійсненні підприємством господарської діяльності в сучасних умовах ринкових відносин. Обґрунтовано, що для отримання достовірнішої оцінки ступеня ризику необхідно використовувати варіативний підхід.

Ключові слова: ризик, економічний ризик, фінансовий ризик, оцінка ризику, управління ризиком.

Abstract

In this scientific article, qualitative and quantitative methods for assessing economic risks when implementing an enterprise of economic activity in the current conditions of market relations are considered. It is substantiated that a more varied approach is needed to obtain a more reliable risk assessment.

Keywords: risk, economic risk, financial risk, risk assessment, risk management.

Вступ

Функціонування підприємств в умовах ринку пов'язане з необхідністю приймати ризиковані управлінські рішення, що здатні спричинити відхилення від зазначених цілей. Тому розуміння управлінським персоналом підприємства сучасних методів оцінювання ризиків при прийнятті рішень та вміння застосовувати їх на практиці відіграє значну роль. А отже питання, пов'язані з прийняттям рішень в умовах невизначеності результату є на сьогодні надзвичайно актуальними, оскільки від їх вирішення залежить успіх фінансово-господарської діяльності підприємства. Одночасно з цим, практика діяльності вітчизняних підприємств свідчить про необхідність удосконалення існуючої системи управління економічними ризиками.

Результати дослідження

Фінансово-господарська діяльність підприємства в умовах панування ринкових відносин завжди пов'язана з різного роду економічними ризиками, які мають різний ступінь впливу на її результати. Власне поняття «економічний ризик» єдиного визначення немає. Більшість науковців трактує його як подію, у результаті якої існує вірогідність чи то виникнення збитків або недоотримання прибутку порівняно з прогнозованим варіантом [1]; чи то виникнення непевності, яка настає за будь-якого фінансового випадку [2]. Проте в будь-якому випадку негативний вплив ризику проявляється в тому, що він перешкоджає досягненню поставлених цілей. Для зниження негативних впливів економічних ризиків на результати фінансово-господарської діяльності підприємства необхідно перш за все оцінити ймовірність його настання та спричинені ним наслідки.

Оцінка економічних ризиків може бути проведена якісним або ж кількісним способами.

Мета якісної оцінки ризиків – їх ідентифікація, знаходження чинників, джерел появи, оцінка величини впливу.

Особливої уваги заслуговує модель визначення чинників ризику, розроблена економістами-науковцями Д. Кравченко та А. Старостіною [3], в якій пропонується використання трирівневої системи аналізу та визначення ризиків, зміст якої полягає у групуванні джерел факторів ризику на три групи: внутрішньо-організаційні, макрорівневі та мікрорівневі.

У першому рівні розташовані ризики, на які підприємство майже не здатне впливати, та немає можливості ними управляти. Сюди відносять економічні, правові, політичні, ін. Ризиками другого рівня підприємство здатне впливати, але не має можливості ними управляти. Серед суб'єктів, що спричиняють появу ризиків другого рівня, виділяють конкурентів, споживачів, посередників,

постачальників та ін. Ризики, що входять до третього рівня – це ті, на які підприємство має вплив та може їх контролювати – це фінансові, технологічні, виробничі, кадрові ризики тощо.

При здійсненні якісної оцінки ризику, на нашу думку, доцільно використовувати діаграму метода Ісікави, яка дозволяє менеджеру бачити проблему в цілому, а не окремі її компоненти; чіткіше виявляти зв'язки між причинами; виробити нові ідеї; оцінити ідеї колективного прийняття рішень. Діаграма Ісікави є діагностичним інструментом і здатна допомогти знайти причини і джерела проблем чи ризиків, що зустрічаються в організації [4].

Однією з головних умов ефективної та достовірної якісної оцінки ризику є достатнє інформаційне забезпечення. Воно виступає водночас і як джерелом даних, і як методом зменшення ступеня ризику. Інформація може бути отримана зі внутрішніх та зовнішніх джерел, за допомогою опитування та спостереження.

В. Хохлов, до головних методів отримання вихідної інформації про виробничі об'єкти відносить такі [5]:

- SWOT-аналіз;
- аналіз даних квартальних та річних економічних звітів;
- стандартизований листок опитування;
- створення діаграм організаційної структури організації;
- інспекційні відвідування виробничих підрозділів;
- консультації спеціалістів в певній технічній галузі;
- проведення експертиз документації спеціалізованими консалтинговими фірмами.

Кількість отриманих результатів здійснення якісної оцінки економічного ризику може бути замалою для того, щоб прийняти виважені важливі управлінські рішення. Саме тому в більшості випадків для здійснення більш повного оцінювання економічного ризику розраховується ще й кількісна його оцінка. Кількісні методи передбачають оцінку економічного ризику в абсолютному і відносному вираженні.

В абсолютному вираженні економічний ризик вимірюють частотою, з якою він повторюється, що передбачає знаходження імовірності появи ризикових подій, або розмірами можливих збитків, які ним нанесені, і які вимірюють у грошах.

У відносному вираженні ризик вимірюють різними відносними економічними показниками, зокрема, шляхом визначення:

- ризику ліквідності, який визначають зіставляючи відповідні групи активів та пасивів підприємства;
- ризику фінансової стійкості, який знаходять на основі порівняння джерел формування запасів і витрат підприємства;
- ризику банкрутства, який виявляють за допомогою моделей Е. Альтмана, У. Бівера та Р. Ліса;
- коефіцієнта покриття операційного ризику, який розраховують як відношення розміру власних коштів підприємства до величини його операційного ризику, яка, як правило, береться на рівні 15 % від середньорічного позитивного нетто-доходу за 3 попередні фінансові роки, та інших коефіцієнтів.

Найбільш популярними методами кількісної оцінки ризиків економісти визначають статистичний, аналітичний, а також аналіз даних фінансової звітності. Проте, аналіз вищевказаних методів показує, що жоден із них не є універсальним, оскільки кожен з них має свої недоліки та переваги.

Висновки

Отже, вибір кращого чи оптимального методу оцінки економічного ризику залежить від багатьох параметрів: виду ризику, його певних характеристик, джерел виникнення тощо. Оцінка економічного ризику не може бути універсальною, тому що він за своєю природою передбачає невизначеність результату. Будь-який метод оцінювання ризику може забезпечити лише певне наближення до дійсного результату і, не дозволяє досягти ідеальної оцінки. Аби отримати достовірну оцінку ступеня економічного ризику необхідно поєднувати кілька методів чи їх елементів, використовуючи варіативний підхід.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Брігхем Євхен. Основи фінансового менеджменту: пер. з англ. / Євхен Брігхем. – К. : Молодь, 1997. – 1000 с.
2. Письменна Т. В. Теоретичні основи управління фінансовими ризиками підприємства / Т. В. Письменна // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки: зб. наук. пр. – Кіровоград: КНТУ, 2015. – Вип. 28. - С. 100–106.
3. Старостіна А.О. Ризик-менеджмент – теорія та практика: Навчальний посібник / А.О. Старостіна.:ІВЦ Політехніка, 204. – 200с.
4. Нескрасова А.В. Управління фінансовими ризиками в Україні в сучасних умовах / А.В. Нескрасова, В.М. Пастухов // Економічний простір. – 2015. –Вип.16 (125). – С.112-121.
5. Хохлов В. Управління ризиком / В.Хохлов – М.:ЮНИТИ-ДАНА, 1999 – 239с.

Зянько Віталій Володимирович — д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри фінансів та інноваційного менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: fk.zank@gmail.com

Перерва Тарас Владиславович — аспірант кафедри фінансів та інноваційного менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: taraspererva@gmail.com

Zyanko Vitaliy V. — doctor of economics, Professor, Head of the Department of Finance and innovative management, Vinnytsia national technical University, Vinnytsia, e-mail: fk.zank@gmail.com

Pererva Taras V. — Postgraduate Student of the Chair of Finance and innovative management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email : taraspererva@gmail.com